

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN

«Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КеАҚ
НАО «ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л. Н. ГУМИЛЕВА»
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

Экономика ғылымдарының докторы, профессор Байжолова Раиса Әлиқызының мерейтойына
арналған **«ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫ: ШЫНДЫҚТАР МЕН
ПЕРСПЕКТИВАЛАР»** атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының
ЕҢБЕКТЕР ЖИНАҒЫ
25 қаңтар 2025 ж.

СБОРНИК ТРУДОВ
международной научно-практической конференции **«ЭКОНОМИКА КАЗАХСТАНА:
РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ»**, посвященной юбилею доктора экономических наук,
профессора Байжоловой Раисы Алиевны.
25 января 2025 г.

PROCEEDINGS
of the international scientific and practical conference **«ECONOMY OF KAZAKHSTAN:
REALITIES AND PROSPECTS»**, dedicated to the anniversary of Doctor of Economics,
Professor Raissa Alievna Baizholova.
January 25, 2025

Астана, Қазақстан
Astana, Kazakhstan

УДК 338 (574)
ББК 65.9 (5Каз)
Қ 18

Рецензенты:

Галиева А.Х. – д.э.н., профессор, «Esil University», г. Астана, Республика Казахстан
Хойч А. - доктор PhD, ассоциированный профессор, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан

Редакционная коллегия

Шалболова У. Ж. – главный редактор, д.э.н., профессор, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан
Майдырова А. Б. - д.э.н., профессор, заведующий кафедрой, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан
Байжолова Р. А. - д.э.н., профессор, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан
Санг-Кью Ли - доктор PhD, профессор, Андонгский национальный университет, г.Андонг, Южная Корея
Каштыкова Елена - доктор PhD, ассоциированный профессор, Экономический университет Братиславы, г.Братислава, Республика Словакия
Егембердиева С. М. - д.э.н., профессор, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан
Жанабаева Ж.К. - к.э.н., ассоциированный профессор, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан
Исаева Б.К. - доктор PhD, и.о. доцента, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан
Ергалиев Р.Е. – магистр экономики, старший преподаватель, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан
Досмаганбетов Н.С. - магистр экономики, докторант, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан

ISBN 978-601-385-042-9

«Қазақстан экономикасы: шындықтар мен перспективалар»: халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдарының жинағы / У.Ж. Шалболованың жалпы редакциясымен. – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2025. - 513 б.

«Экономика Казахстана: реалии и перспективы»: сб. материалов межд. науч.-практ. конференции / под. общей ред. Шалболовой У.Ж.. – Астана: Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, 2025.- 513 с.

Works of the international scientific-practical conference «Economy of Kazakhstan: Realities and Prospects» / under the general editorship of U.Zh. Shalbolova. – Astana: L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2025.- 513 p.

УДК 330.010 (574)
ББК 65.050 (5Каз)

ISBN 978-601-385-042-9

© Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2025
© Евразийский Национальный университет им. Л. Н. Гумилева, 2025
© L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2025

МАЗМҰНЫ **СОДЕРЖАНИЕ** **CONTENTS**

ӨМІРБАЯН.....	9
ҚҰТТЫҚТАУЛАР	15
Аббасов Э. Т. КӘСПКЕРЛІККЕ ТАРТУ ЖАСТАР ЖҰМЫССЫЗДЫҒЫН ТӨМЕНДЕТУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ	22
Абдырахманова А. А. БАЛАЛЫ ОТБАСЫЛАРДЫ ӘЛЕУМЕТТІК ҚОЛДАУ ШАРАЛАРЫ ТУРАЛЫ	27
Абылкасимова Ж.А., Ибраева А.К., Акишева Д.М. ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ.....	32
Ажикенов А.Б. ПОВЫШЕНИЕ ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТИ МНОГОКВАРТИРНЫХ ЖИЛЫХ ДОМОВ (НА ПРИМЕРЕ ГОРОДА АСТАНА).....	34
Азылканова С.А. ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ	38
Айдархан З.А. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҚАРЖЫ ИНКЛЮЗИЯСЫ: ЕЛДЕГІ ХАЛЫҚТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ҚОЛЖЕТІМДІЛІГІ.....	41
Аймурзина Б.Т., Каменова М.Ж. ФИНАНСОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА КАЗАХСТАНА.....	45
Амангелды Г. ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УСЛОВИЯХ ИНТЕГРАЦИИ	49
Аминова А.А. ТҰРҒЫН ҮЙ НАРЫҒЫНЫҢ ЖАҒДАЙЫ МЕН ПРОБЛЕМАЛАРЫ (ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫ МЫСАЛЫНДА)	52
Асанов Н.Ж. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭКСПОРТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИИ В ГАЗОВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	58
Асемхан А.А. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БИЗНЕС ПЕН КОРПОРАТИВТІК МӘДЕНИЕТТІҢ ӘЛЕУМЕТТІК ЖАУАПКЕРШІЛІГІ: ТҰРАҚТЫ ДАМУДАҒЫ РӨЛІ.....	61
Асылхан А.А. ӨНЕРКӘСПТІК КӘСПОРЫНДАРДА БИЗНЕС-ПРОЦЕСТЕРДІ БАСҚАРУДЫ ЖЕТІЛДІРУ	66
Ашим А.А. РОЛЬ АУДИТА ЭФФЕКТИВНОСТИ В ПОВЫШЕНИИ ПРОЗРАЧНОСТИ И РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ	69
Әбдіжәлел А.А. УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ ПРИ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА	74
Әуесхан Ғ.А. ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДА ГЕНЕРАЦИИ ЦИФРОВОГО ПРОФИЛЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ IT-СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ НА ОСНОВЕ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОДЕЛИ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ	79
Баймағамбетова А.А., Сейтхожина Д.А. ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ДОБЫВАЮЩИХ ПРЕДПРИЯТИЙ КАЗАХСТАНА: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	84

Балғынбек Д. АНАЛИЗ РОЛИ И ПУТИ “ЗЕЛЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА” В ПРОДВИЖЕНИИ РЕГИОНАЛЬНОГО УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....	88
Баштовая А.С., Жолдожкова Г.Е. ВЛИЯНИЕ НАЛОГОВ НА РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	93
Бегімбай К.М. АНАЛИЗ МИРОВЫХ ПРАКТИК ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ СТРУКТУРНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ	96
Бейсекенова К.С. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ РЫНКА НЕДВИЖИМОСТИ В КРУПНЫХ ГОРОДАХ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	99
Бисембиева Ж.К. АДАМИ КАПИТАЛ САПАСЫНЫҢ ДАМУЫН БОЛЖАУДЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ ОНЫҢ ӨЗЕКТІЛІГІ.....	104
Богомоллова И.П., Шатохина Н.М., Бородкина А.С. УПРАВЛЕНИЕ СЫРЬЕВОЙ ДИВЕРСИФИКАЦИЕЙ ПРОИЗВОДСТВА ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ ПРОДУКТОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ КОНДИТЕРСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В УСЛОВИЯХ ИМПОРТОЗАМЕЩЕНИЯ	110
Габдушев Т.А. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЗАНЯТОСТИ ТРУДОСПОСОБНЫХ МАЛООБЕСПЕЧЕННЫХ ГРАЖДАН.....	114
Джангарашева А.Р., Забекова Д.А. ЭВОЛЮЦИЯ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ КИТАЯ: УРОКИ ДЛЯ КАЗАХСТАНА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	119
Джумагулова Ж.Х., Кушкалиева С.И. ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА БИЗНЕСТІ ДАМУ ТУ РАСТЫРУ СТРТЕГИЯСЫ.....	123
Досмағанбетов Н.С., Каштыкова Э. ИННОВАЦИЯЛЫҚ КЛАСТЕРЛЕРДІҢ ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫН ДАМУДАҒЫ РӨЛІ МЕН МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	126
Дүйсембаев А.А. ҚАЗАҚСТАН ЖӘНЕ АҚШ: ЭКОНОМИКАЛЫҚ САЯСАТТЫҢ САЛЫСТЫРМАЛЫ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	130
Дюсекина М.С. ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІ ДАМУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛАР ЖӘНЕ РЕТТЕУ АРАСЫНДАҒЫ ТЕҢГЕРІМДІ ҚАТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТТЫҢ РӨЛІ	134
Елеубекова Б.Е. ПЕТИЦИЯ АЗАМАТТЫҚ ҚАТЫСУДЫҢ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ	139
Ергалиев Р.Е. ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЕ ЛОГИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ И ЦЕПЕЙ ПОСТАВОК	143
Ерімбетова Т.Қ. ЖАҒАНДЫҚ ЖЕТКІЗУ ТІЗБЕКТЕРІНІҢ ТРАНСФОРМАЦИЯСЫ: ГЕОСАЯСИ ТӘУЕКЕЛДЕР МЕН ЛОГИСТИКАЛЫҚ ШЕШІМДЕР	148
Жанбатыр А.Ж. АНАЛИТИКА БОЛЬШИХ ДАННЫХ В МСП И ЭФФЕКТИВНОСТЬ КОМПАНИИ	151
Жанұзақова З.Қ. ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В СФЕРЕ ТУРИЗМА: ПРОБЛЕМЫ И ТРУДНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ.....	154
Жиенбаева Г.М., Бержанова А.М. ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЕҢБЕК НАРЫҒЫНА ҮҚПАЛЫНЫҢ НЕГІЗГІ АСПЕКТІЛЕРІ.....	158
Жумажанова М.Т. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК ЖЕКЕШЕЛІК ӨРІПТЕСТІК ЖҮЙЕСІН ЦИФРЛАНДЫРУ: МҮМКІНДІКТЕРІ МЕН ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ.....	161

Жуматаева Б.А. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ВЕНЧУРЛЫҚ БИЗНЕСТІҢ ДАМУ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН БОЛАШАҒЫ	165
Жунусова С.А. МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ ПРИ РЕОРГАНИЗАЦИИ И ЛИКВИДАЦИИ ЮРИДИЧЕСКИХ ЛИЦ	170
Жусупов Р.С. САНДЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ БӘСЕКЕЛІК ҚАБІЛЕТТІЛІГІНЕ ТІГІЗЕТІН ӘСЕРІ	174
Жұманова Қ.І. ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНДА АСТАНА ҚАЛАСЫНЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ ПРОЦЕСІН ЖЕТІЛДІРУ	177
Зокирова М.И. ИНКЛЮЗИВНОЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ КАК КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР СНИЖЕНИЯ БЕДНОСТИ	181
Икромов К.Т. ФИНАНСОВАЯ ИНКЛЮЗИЯ КАК КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	185
Исмагулов М.Р. ВОЗДЕЙСТВИЕ ЖИЛИЩНОЙ ПОЛИТИКИ НА УЛУЧШЕНИЕ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ.....	187
Каиргазинова А.А. ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ МАРКЕТИНГОВОГО АУДИТА В УСЛОВИЯХ КАЗАХСТАНА	192
Капенова А.Ж. ФИНАНСИРОВАНИЕ МЕДИЦИНСКОЙ СИСТЕМЫ КАЗАХСТАНА: СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ	196
Карибай Д.З., Кожаметов З.К. ҰЛТТЫҚ ЭКОНОМИКАНЫҢ КАДРЛЫҚ ӘЛЕУЕТІ: МӘНІ, ДЕНГЕЙЛЕРІ ЖӘНЕ ҚАЛЫПТАСТЫРЫП, ДАМУДЫҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	201
Карымсакова Ж.К. ЦИФРОВИЗАЦИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА КАЗАХСТАНА В КОНТЕКСТЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ОТРАСЛИ	207
Касымгузин И.А. РОЛЬ МАРКЕТИНГА В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТУРИСТСКИХ КОМПАНИЙ КАЗАХСТАНА.....	211
Кенжеғұл М.О., Сейтхожина Д.А. SMART ЭКОНОМИКАНЫҢ ҚАЛЫПТАСУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАННЫҢ АДАМИ КАПИТАЛЫ: ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ	215
Клишанец Ю.А. ЦИФРОВИЗАЦИЯ И УЛУЧШЕНИЕ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ В РЕГИОНАХ КАЗАХСТАНА.....	219
Колесникова Е.В., Троцкая Д.С. СРАВНЕНИЕ МЕТОДОВ РАСЧЁТА НАЛОГОВОЙ НАГРУЗКИ В КАЗАХСТАНЕ И РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ.....	222
Култанова Н.Б. МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ РЕГУЛИРОВАНИЯ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ: ВОЗМОЖНОСТИ ДЛЯ КАЗАХСТАНА	226
Кусаинова А.Б. ЦИРКУЛЯРНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ДРАЙВЕР ЭФФЕКТИВНОСТИ: ОПЫТ ПРЕДПРИЯТИЙ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	230
Кусайнова А.К. ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДОЛГ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН И ЕГО УПРАВЛЕНИЕ.....	234
Қадыров Б.Қ. АЙМАҚТАРДА ЖЕРГІЛІКТІ БІЛІК ОРГАНДАРЫ ҚЫЗМЕТІНДЕ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІНІҢ ӨЗЕКТІЛІГІ.	238
Қажыбек І.Ж. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БЮДЖЕТТІК ЖОСПАРЛАУДЫ ЖАҢҒЫРТУ	242

Қожаханов А.А. ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ПРОЕКТАМИ В ЗДРАВООХРАНЕНИИ	245
Мауадинов Қ.М. АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ САЛАСЫНДА СУДЫ МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУ - КЕЗЕК КҮТТІРМЕС МӘСЕЛЕЛЕРДІҢ БІРІ	249
Мәден Н.Н. ЖЕРГІЛІКТІ АТҚАРУШЫ ОРГАНДАРДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТТЕРДІ ЦИФРЛАНДЫРУ	254
Мәмиев М.С. ОПТИМИЗАЦИЯ ЦИАНИРОВАНИЯ КАК СПОСОБ ПОВЫШЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ И ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОИЗВОДСТВА	260
Мейрамов Е.К. ПРОБЛЕМА РЫНКА ТРУДА В РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	264
Мейрамова М.М. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ САЛЫҚ ЕСЕБІНІҢ НОРМАТИВТІК ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕТТЕЛУІ	267
Мельник А.Г. ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ КАЗАХСТАНА ..	272
Мизамбекова Ж.К. ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ В ИНДУСТРИИ ТУРИЗМА И ПУТИ ПРИМЕНЕНИЯ В КАЗАХСТАНЕ	276
Мизанбекова С.К., Джумабаева А.М. ПРОИЗВОДСТВО КАЗАХСТАНСКОЙ ПШЕНИЦЫ В ПОВЫШЕНИИ ЕЕ ЭКСПОРТА	280
Мирақбаров Ж.Ә. ҚАЗАҚСТАН ЖАСТАРЫНЫҢ ӘЛЕУЕТІ МЕН ДАМУ БАҒЫТТАРЫ ..	285
Молдашов Н.О. БҮГІНГІ ТАҢДАҒЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТЕОРИЯНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ РЕТІНДЕГІ МАҢЫЗЫНЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ	288
Музафаров А.А. СОЦИАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННЫЕ ПРОГРАММЫ ЛОЯЛЬНОСТИ КАК ИНСТРУМЕНТ ДОВЕРИЯ И ДОЛГОСРОЧНЫХ ОТНОШЕНИЙ С КЛИЕНТАМИ ..	292
Мукушев Т.Б. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА КӘСІПКЕРЛІКТІҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ДАМУ БОЛАШАҒЫ	296
Надыбаев Н.Н. СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К АНАЛИЗУ И ОЦЕНКЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ОРГАНОВ: ИНСТРУМЕНТЫ И МЕТОДЫ	301
Наетова Н.К. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМДАРДАҒЫ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	305
Найзабекова А.А. РОЛЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РАЗВИТИИ АГРОПРОМЫШЕННОГО КОМПЛЕКСА КАЗАХСТАНА	309
Нурсейтова А.Н. ФРАНЧАЙЗИНГ ҮЛГІЛЕРІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БИЗНЕСТІҢ ДАМУЫНА ӘСЕРІ	314
Нұрланұлы Абдул-Хасен ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ӘУЕ БИЛЕТТЕРІ БАҒАСЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫНА НАРЫҚТЫҚ ФАКТОРЛАРДЫҢ ӘСЕРІ	319
Омарова К.А. ТУРИСТСКИЕ ДЕСТИНАЦИИ КАЗАХСТАНА И САНАТОРНО-КУРОРТНЫЕ ЗОНЫ	323
Плотников Н.А., Жолдожакова Г.Е. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В РК	328
Примбетова С.Ч., Отетилеуов А.О. ЦИФРЛАНДЫРУ – МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІН ТРАНСФОРМАЦИЯЛАУ СТРАТЕГИЯСЫ	333

Разиев К.Б. ҚАЗАҚСТАННЫҢ БАТЫС Өңірлеріндегі мал азығын базасын нығайту мәселелері	338
Раимкулова А.М. ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ЭФФЕКТ РАЗВИТИЯ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ: ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ КАЗАХСТАНА.....	343
Рсалиева А.А., Балғабаева О.Б. ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И РАЗВИТИЕ РЫНКА ТРУДА СТРАНЫ: ВЗАИМОВЛИЯНИЕ В УСЛОВИЯХ ДИНАМИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ	346
Садыкова Д.А. ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО И ЧАСТНОГО СЕКТОРОВ В ПРОДВИЖЕНИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ БРЕНДОВ ЧЕРЕЗ КУЛЬТУРУ	353
Салыков А.М. ЭТАПЫ ТРАНСФОРМАЦИИ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ	356
Самархан Г.А. САЛЫҚТЫҚ БАҚЫЛАУДЫҢ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ АХУАЛЫНА ӘСЕРІ.....	361
Сансызбайұлы Б. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖАСЫЛ ҚАРЖЫ МӘСЕЛелері мен даму келешегі	364
Сапарова Г.К., Аяганова А.Б. ИННОВАЦИИ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: ПРИМЕР АТЫРАУСКОЙ ОБЛАСТИ.....	367
Сапиолдаева Б.Қ. ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЗАң ШЫғарушы органы қызметіне жасанды интеллектті енгізу	372
Саябаев К.Б. РОЛЬ ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	377
Серік Ш.Қ. жоғары білім беруде цифрлық технологияларды қолданудың теориялық аспектілері	381
Серікова А.Р. ЭНЕРГЕТИКА САЛАСЫНДАҒЫ МАКРОИНДИКАТОРЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУЫН БАҒАЛАУДА МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТТІҢ РӨЛІ.....	386
Смагулова Ж.Б. ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВИЗАЦИИ АПК.....	390
Султанбек А.С. ИНВЕСТИЦИОННЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПО РАЗВИТИЮ НЕФТЕПЕРЕРАБАТЫВАЮЩЕЙ И НЕФТЕХИМИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ КАЗАХСТАНА.....	394
Сыздықов А.Ж. РОЛЬ ФОНДОВОГО РЫНКА В ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНА.....	399
Тасболатов А.Е. ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АУДИТ РАСХОДОВАНИЯ СРЕДСТВ НА РАЗВИТИЕ АВТОДОРОЖНОЙ ОТРАСЛИ КАЗАХСТАНА	403
Тасмағамбетова Н.Б. БЫЛҒАРЫ Өнеркәсібінің қазакстандағы жағдайы, халықаралық тәжірибеге шолу	408
Текиманова А.Б. ВОЗМОЖНОСТИ И ВЫЗОВЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНА КАК НОВОЙ СТУПЕНИ РАЗВИТИЯ СТРАНЫ.....	413
Темирбекова К.Т., Омарова А.К. НАЛОГОВЫЕ СТИМУЛЫ ДЛЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА: ОПЫТ ЮЖНОЙ КОРЕИ И ВОЗМОЖНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ В КАЗАХСТАНЕ	417

Токенова Е.С. ВНЕДРЕНИЕ ESG-ФАКТОРОВ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ.....	421
Төлегенов Ж.С. «ХАЛЫҚ ҮНІНЕ ҚҰЛАҚ АСАТЫН МЕМЛЕКЕТ» ТҰЖЫРЫМДАМАСЫ АЯСЫНДА МЕМЛЕКЕТ ПЕН ҚОҒАМ АРАСЫНДАҒЫ ДИАЛОГТЫ ДАМУ: ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТҰРАҚТЫЛЫҚТЫ ҚАМТАМСЫЗ ЕТУДЕГІ РӨЛІ	426
Турғанбаев Т.Ә. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ТҰРАҚТЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУ ҮШІН ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУЛЕРДІ ЦИФРЛАНДЫРУ ӘЛЕУЕТІ.....	430
Усенқұлова А.А. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕП САРАПТАМАСЫНЫҢ ӘДІСТЕМЕСІН ӘЗІРЛЕУ	434
Хасен А.М. ОПТИМИЗАЦИЯ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПЛАНИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ.....	439
Хасен М.Ж. РОЛЬ БАНКОВСКОГО СЕКТОРА В РАЗВИТИИ РЫНКА ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	443
Хасенова Н.Н. ПЕРЕХОД К КРЕАТИВНОЙ ЭКОНОМИКЕ В КАЗАХСТАНЕ: SWOT-АНАЛИЗ И ПУТИ РЕАЛИЗАЦИИ.....	447
Цуканова К.А., Воронцова Ю.Н., Ступникова Д.А. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ БИЗНЕС-ПРОЦЕССАМИ В УСЛОВИЯХ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ УГРОЗАМ ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	454
Шаймерденова З.Ж. РОЛЬ КВАЗИГОСУДАРСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ НА ФИНАНСОВОМ РЫНКЕ КАЗАХСТАНА	457
Шалболова У.Ж., Салыков А.М. ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИИ В СТРОИТЕЛЬСТВЕ	461
Шамбыл Қ.Ә. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ АҒЫНДАРЫНА ТАЛДАУ ЖҮРГІЗУ	467
Шоқанов Р.А. АМОРТИЗАЦИОННАЯ ПОЛИТИКА ОРГАНИЗАЦИИ, УЧЕТ, АУДИТ И АНАЛИЗ СПОСОБОВ ЕЁ ПРИМЕНЕНИЯ.....	472
Шохабаева А.С. АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ ОЗЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІҢ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕСІ	478
Akbota Khassenova ANALYSIS OF THE EFFECTIVENESS OF AGRICULTURAL SUBSIDIES IN KAZAKHSTAN	483
Akhmetov Serik Sergazievich THE IMPACT OF RISKS ON THE EFFECTIVENESS OF PROJECT FINANCING IN KAZAKHSTAN TAKING INTO ACCOUNT THE TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE DERIVATIVES MARKET	488
Magzumova Lazzat Kenzhebekovna GREEN INVESTMENTS AND THEIR IMPACT ON KAZAKHSTAN'S ECONOMIC DEVELOPMENT AS PART OF THE TRANSFORMATION	491
Muratbekov Yelnaz Dauletuly APPLICATIONS IN PUBLIC SECTOR PROCESS REENGINEERING FOR INNOVATION AND EFFICIENCY.....	495
Saparova Dana Askhatovna ROLE OF INVESTMENTS IN GREEN ECONOMY DEVELOPMENT IN KAZAKHSTAN'S AGRIC.-ULTURAL SECTOR	
Toleuova Kamila Barkatovn THE ECONOMICS OF HEALTHCARE INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT IN KAZAKHSTAN: FINANCING, EFFICIENCY, AND GROWTH.....	503
Zhuman Gabit Sagyndykuly METHODS OF ACCOUNTING FOR INCOME AND EXPENSES: HOW TO PROPERLY ASSESS THE FINANCIAL EFFICIENCY OF BUSINESS.....	507

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА КӘСІПкерліктің мәселелері мен даму болашағы

Мукушев Төлеген Бахчанулы

Tolegen1986@mail.ru

«Мемлекеттік аудит» кафедрасының 1 курс докторанты,
Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана қ., Қазақстан

Ғылыми жетекшісі –Шахарова А.Е., э.ғ.к., қауымдастырылған профессор

Заманауи мемлекет өнеркәсіптік өндіріс, ауыл шаруашылығы, көлік және коммуникация инфрақұрылымы сияқты дамудың стратегиялық маңызды бағыттарын қаржыландыруда, сондай-ақ әлеуметтік саланың тұрақты жұмыс істеуін қамтамасыз етуде шешуші рөл атқарады. Мемлекеттің қаржы саясаты шаруашылық жүргізуші субъектілердің экономикалық әлеуетін тікелей нығайтуға ғана емес, сонымен қатар олардың ұлттық басымдықтарға сәйкес серпінді және мақсатты дамуы үшін ынталандырулар жасауға бағытталған. Шағын және орта бизнесті қолдауға, әсіресе ауылшаруашылық өндірісі, жұмыспен қамту, инновациялық технологиялар, экспорттық қызмет және өнеркәсіпті орналастыруды аумақтық әртараптандыру сияқты салаларға аса маңызды көңіл бөлінеді. Осы мақсаттарға жету үшін мемлекет экономикалық белсенділікке айтарлықтай әсер ететін қаржылық құралдардың кең спектрін пайдаланады. Қаржыландырудың бұл тәсілі тұрақты экономикалық өсуді қамтамасыз етуде және әлеуметтік тұрақтылықты нығайтуда шешуші рөл атқарады.

Қазақстан Республикасындағы шағын кәсіпкерлікті дамытудың өзекті мәселелерін талдай отырып, оның қалыптасуы мен нығаюына айтарлықтай кедергі келтіретін бірқатар негізгі кедергілерді анықтауға болады.

Кәсіпкерлік қызметті реттейтін заңнамалық база шағын және орта бизнесті (ШОБ) дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасауға нақты бағдарсыз қалыптасты. Қолданыстағы құқықтық нормалар мен ережелер нақты нәтижелерге қол жеткізуге бағытталмаған декларативті тәсілмен шектеліп, ШОБ секторындағы стратегиялық мақсаттарды іске асыруға ықпал етпейді.

Салық жүйесінде шағын кәсіпорындардың бірте-бірте өсуіне және олардың орта кәсіпорындарға айналуына ықпал ететін ынталандыру тетіктері қарастырылмаған. Сонымен бірге, салық саясатындағы өзгерістер мемлекеттік реттеудің ең қуатты құралдарының бірі бола отырып, мұқият және теңгерімді көзқарасты талап етеді. Реформа стратегиялық тұрғыдан экономиканың көлеңкелі секторын заңдастыруға және бизнес үшін тартымды жағдайлар жасауға бағытталуы тиіс.

Шағын және орта бизнесті қолдаудың кешенді бағдарламаларының жоқтығы тағы бір маңызды мәселе. Бүгінгі таңда жалғыз бағдарлама «Бизнестің жол картасы-2025» болып табылады, бірақ оның қамтылуы негізінен басым

секторлардағы жобаларды жүзеге асыратын орта және ірі кәсіпорындармен шектеледі, бұл шағын бизнесті жеткілікті мемлекеттік қолдаусыз қалдырады.

Шағын бизнес үшін қаржылық ресурстарға қолжетімділік өте шектеулі болып қалуда, бұл олардың әлеуетін дамыту және іске асыру мүмкіндіктерін айтарлықтай төмендетеді. Осы факторлардың үйлесімі заңнамалық және қаржылық саясатты жетілдіруге бағытталған жүйелі көзқарасты, сондай-ақ елдің экономикалық дамуындағы рөлін ескере отырып, ШОБ-ты қолдаудың кешенді бағдарламаларын қалыптастыруды талап етеді.

Несиелік талдаудың күрделілігі, бірліктің жоғары құны және елеулі тәуекелдер банктерді пайыздық мөлшерлемелерді арттыру немесе несие беруден бас тарту арқылы қаржылық ауыртпалықты шағын және орта кәсіпкерлік (ШОБ) қарыз алушыларына аударуға итермелейді. Сонымен қатар, 2020 жылы банктердің ақша қаражатын шартты түрде орналастыру жөніндегі мемлекеттік бағдарламаларға қатысуға қызығушылығының төмендеуі байқалды, бұл шағын кәсіпкерлік субъектілерінің кепілдік қамтамасыз етуінің төмендігімен байланысты.

Шағын бизнес субъектілерінің сапалы кепілмен қамтамасыз ету қабілетінің жеткіліксіздігі банктерді несиелеу шарттарына тәуекел құнын қосуға мәжбүрлейді, бұл несиелік мөлшерлемелің жоғарылауына әкеледі. Сонымен қатар шағын кәсіпкерлік субъектілерінің капитал-жұмыс күші арақатынасының төмен деңгейі олардың еңбек өнімділігін төмендетеді, бұл саланың экономикалық тиімділігіне кері әсерін тигізеді. Мұндай шектеулер кезінде сауда және делдалдық қызмет көптеген кәсіпкерлер үшін өз капиталын қалыптастырудың жалғыз қолжетімді жолы болып қала береді. Кәсіпкерлік субъектілерінің тауарларды сатудан және сауда саласындағы қызметтерді көрсетуден түсетін кірісі олардың жалпы пайдасының 60%-дан астамын құрайды, бұл шағын кәсіпкерліктің осы салаға тәуелділігін көрсетеді. Кірістердің бұл құрылымы экономикадағы шағын бизнестің рөлін әртараптандыру және күшейту үшін қаржылық қолдау мен несиелеу тетіктерін қайта қарау қажеттілігін көрсетеді [1, б.103].

Қазақстанда мемлекеттік қаржыландыру субсидиялар, субсидиялар, субвенциялар және мемлекеттік тапсырыстарды қоса алғанда, әртүрлі механизмдер арқылы жүзеге асырылады. Дегенмен, кәсіпкерлікті, оның ішінде лизинг арқылы дамытуда бірқатар жүйелі проблемалар туындап отыр. Олардың негізгілерінің бірі машина жасау өнімдері мен басқа салалар арасындағы бағаның теңгерімсіздігіне әкелетін машиналар мен жабдықтар бағасының тез және пропорционалды емес өсуі болып табылады. Жағдай лизингтік операцияларды қаржыландырудың ішкі және сыртқы көздерін тартудағы қиындықтармен одан әрі қиындауда.

Экономикадағы төлем жүйесінің жағдайы өте күрделі күйінде қалып отыр, ол мерзімі өткен төлемдер көлемінің ұлғаюымен, кәсіпорындардың өзара қарыздарымен және несиелерді қайтармау тәжірибесінің таралуымен сипатталады. Сонымен қатар, лизингтік бизнесті мемлекеттік қолдау мен ынталандыру механизмі оның дамуын тежейтін үйлесімсіз және қарама-қайшылықты күйінде қалып отыр.

Бизнестің өсуіне тағы бір маңызды кедергі несиелік ресурстарына қол жеткізудің қиындығы болып табылады. Банк секторы негізінен ірі корпорациялармен кооперацияға бағытталған, ал кәсіпкерлерге шағын несиелік беру төменгі басымдық ретінде қабылданады. Жағдайды банк жүйесінің тұрақсыздығы қиындатып отыр, бұл бизнес өкілдерінің пікірінше, несиелендірудің өсуі мен қаржы институттарының жақын болашақта тұрақтылығының қалпына келуі екіталай [2, б.30].

Қазақстанда кәсіпкерліктің дамуы мен оның тиімді жұмыс істеуіне бірқатар құрылымдық мәселелер кедергі келтіруде. Негізгі кедергілердің бірі - бизнесті ұйымдастыру және кеңейту мүмкіндіктерін айтарлықтай шектейтін қажетті өндіріс орындарының болмауы. Жағдайды көлік-логистикалық инфрақұрылымның нашар дамуы, энергетикалық ресурстармен жеткіліксіз қамтамасыз ету, сондай-ақ инженерлік-техникалық және еңбек салаларында білікті мамандардың өткір тапшылығы қиындатады. Сонымен қатар, капитал мен еңбек қатынасының төмен деңгейі, айтарлықтай тозуы және негізгі қорларды жаңартудың баяу қарқыны шағын және орта бизнестің (ШОБ) технологиялық әлеуетіне теріс әсер етеді. Бұл еңбек өнімділігінің төмендеуіне, экономикалық қайтарымның төмендеуіне және шағын кәсіпкерлік субъектілері өндіретін өнімнің бәсекеге қабілеттілігінің нашарлауына әкеледі.

Жағдай кәсіпкерлердің өзінің де, қызметкерлерінің де кәсіптік даярлығының жеткіліксіздігімен күрделенді, бұл менеджмент пен өндірістік процестердің сапасын төмендетіп отыр. Техникалық және көгілдір мамандықтар бойынша білікті кадрлардың тапшылығы қазіргі заманғы технологияларды енгізу және ШОБ секторының тиімділігін арттыру мүмкіндігін шектей отырып, мәселені ушықтырады [3, б.101].

Қазақстандағы шағын және орта бизнесті (ШОБ) дамытудағы негізгі кедергілер ел экономикасының нарықтық жағдайға бейімделуінің салыстырмалы түрде қысқа мерзімімен тығыз байланысты. Бұл проблемалар нарықтық сұраныстың төмен деңгейінде, елеулі салықтық жүктемелерден, көптеген әкімшілік кедергілерден, қаржылық ресурстардың шектелуінен және жеткіліксіз тиімді мемлекеттік қолдаудан көрінеді. Сонымен қатар, кластерлік даму үдерістеріне ШОБ субъектілерінің әлсіз қатысуы олардың экономикалық құрылымға интеграциялануын айтарлықтай тежейді.

Бұл саладағы шешілмеген мәселелер оның елдің әлеуметтік-экономикалық дамуына әсерін азайтады. Шағын және орта бизнес экономикалық процестерге жеткіліксіз интеграцияланған, өйткені олардың жұмыс істеуі дамыған және қолдаушы нарықтық инфрақұрылымсыз мүмкін емес.

Осы мәселелерді шешу үшін келесі шараларды орындау қажет:

- кәсіпкерлерді сыбайлас жемқорлықтан қорғау - бизнесті мемлекеттік органдар тарапынан әкімшілік қысымнан және сыбайлас жемқорлықтан қорғаудың сенімді тетіктерін қамтамасыз ету қажет, бұл кәсіпкерлердің қызметі үшін неғұрлым ашық жағдай жасайды;

- бизнес инфрақұрылымын жақсарту - кәсіпкерлерге қажетті қызметтер мен ресурстардың қолжетімділігін арттыру үшін инфрақұрылымды, оның ішінде

коммерциялық банктерді, сақтандыру компанияларын, биржа институттарын, аудиторлық және консалтингтік ұйымдарды дамыту және жаңғырту маңызды;

- бәсекелестікті ынталандыру - бәсекелестік ортаны қалыптастыру кәсіпкерлік қызметті дамытудың негізіне айналуы керек, инновацияларды, тиімділікті және бизнестің өсуін ынталандырады.

- мемлекеттің белсенді рөлі - мемлекет экономикалық және құқықтық қолдаудың заңды тетіктері арқылы кәсіпкерлікке өркениетті жағдай жасауды реттеп қана қоймай, белсенді түрде жәрдемдесуі керек;

Қазақстанның экономикалық дамуының қазіргі жағдайында бұл мәселелерді шешу шұғыл және жүйелі шараларды қажет етеді. Бұл шағын және орта бизнестің экономикадағы рөлін арттырады, оның әлеуметтік-экономикалық прогрестің маңызды қозғаушы күшіне айналуына ықпал етеді.

Жаңа кезеңінде Қазақстанның алдында ұлттық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін арттыруға бағытталған кешенді міндеттерді шешу тұр. Басым бағыттардың қатарында экономикалық құрылымды қайта құрылымдау, инфрақұрылымды жаңғырту, тиімді нарықтық институттарды қалыптастыру және алдыңғы кезеңдерден мұраға қалған жүйелі проблемаларды еңсеру бар. Бұл мәселелерге мыналар жатады:

- экономиканың салалық және технологиялық құрылымының жетілмегендігі;

- экономикалық процестердің ішкі интеграциясының жеткіліксіздігі;

- өндіргіш күштердің тұрақтылығы мен өміршендігінің төмендігі.

Осы сын-қатерлер жағдайында республикада шағын және орта бизнесті (ШОБ) мемлекеттік қолдау көп деңгейлі және күрделі сипатқа ие болады. Салық жүктемесін азайту, мүлік пен мүлікті заңдастыру, несиелік ресурстарға қолжетімділікті жеңілдету бойынша шаралар қабылдануда. Әкімшілік процедуралар мен рұқсат беру процестері жеңілдетілуде. Шағын және орта кәсіпкерлікті қолдаудың өңірлік орталықтары құрылып, белсенді дамып келеді, олар қалада да, ауылдық жерлерде де жұмыс істейді [4, б.48].

Осылайша, шағын және орта бизнесті дамыту өзекті экономикалық мәселелерді шешуге ықпал етіп қана қоймайды, сонымен қатар ұзақ мерзімді перспективада экономикалық тұрақтылықты нығайтуда және ел экономикасын әртараптандыруда маңызды рөл атқарады.

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, Қазақстанда кәсіпкерліктің тұрақты дамуы үшін жаһандану және экономикалық интеграция жағдайында шағын бизнестің тиімділігі мен бәсекеге қабілеттілігін арттыруға бағытталған өзара байланысты шаралар кешенін жүзеге асыру қажет деп қорытынды жасауға болады. Негізгі бастамаларға мыналар жатады:

- өндіріс саласындағы экономикалық қатынастарды жетілдіру – шағын бизнестің әлемдік нарықта бәсекеге қабілетті болуын қамтамасыз ету. Ол үшін инновацияны енгізу, жоғары технологиялы өндірістерді дамытуды қолдау және өндіріс қуатын арттыру үшін оңтайлы жағдай жасау қажет;

- басым секторларға инвестиция салатын немесе экологиялық стандарттарды ескере отырып, тұрақты өндірістік процестерді жүзеге асыратын

өндірушілер үшін салықтық жеңілдіктер жасау олардың нарықтағы бәсекеге қабілеттілігі мен тұрақтылығын арттыруға көмектеседі;

- мемлекеттік реттеу мен нарықтық баға тетіктерінің өзара іс-қимылын оңтайландыру халықтың тиімді сұранысын ынталандыруға, сондай-ақ отандық бизнестің ішкі нарықта да, сыртқы нарықта да бәсекеге қабілеттілігін арттыруға мүмкіндік береді;

- шағын кәсіпкерлік субъектілерінің мүдделерін қорғау бәсекелестік үшін тең жағдай жасауға және ел ішінде тауар өндірушілерді қолдауға бағытталған шаралар арқылы жүзеге асырылуы тиіс;

- шағын кәсіпкерлік субъектілерінің инвестициялық тартымдылығын арттыру;

- салық жеңілдіктерін және басқа да ынталандыру шараларын енгізу кәсіпорындардың материалдық-техникалық базасын жаңартуға және тиімдірек өндірістік процестерді құруға ықпал етеді.

- өнеркәсіптің басым салаларын дамытудың мақсатты бағдарламаларын әзірлеу және іске асыру. Экономиканың негізгі секторларын қалпына келтіруге және дамытуға бағытталған бағдарламалар шағын және орта кәсіпкерліктің жаңа нарықтарды игеруге және олардың нарықтағы үлесін арттыруға белсенді қатысуын қамтамасыз етуі тиіс.

Осылайша, заңнамалық, қаржылық және инфрақұрылымдық бастамаларды қоса алғанда, шағын бизнесті қолдау мен дамытуға кешенді көзқарас жаһандық сын-қатерлер жағдайында тұрақты экономикалық өсу және оның бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін негіз жасайды.

Пайдаланылған көздер тізімі

1 Сулейменова А.М. Қазақстандағы шағын және орта бизнес: проблемалар және оларды шешу жолдары.— Алматы: Ғылым, 2017. — 320 б.

2 Бөрібай С.Ж. Қазақстандағы шағын кәсіпкерлікті мемлекеттік реттеудің теориясы мен тәжірибесі. - Алматы: «Экономика», 2018. - 285 б.

3 Ахметов Б.М. Қазақстанның экономикалық дамуындағы шағын кәсіпкерліктің рөлі // Вестник КазНУ. Экономикалық қатар, 2020. - Т. 81. - №2. — Б.101-107.

4 Жантөреев А.Б. Экономикалық тұрақсыздық жағдайында шағын кәсіпкерлікті қаржыландырудың мәселелері мен болашағы // Экономика және менеджмент, 2021.- №4. - Б.48-54.